QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)
BHALA QORTI TA' GUDIKATURA KRIMINALI

MAGISTRAT DR. JOSEPH MIFSUD
B.A. (LEG. & INT. REL.), B.A. (HONS.), M.A. (EUROPEAN), LL.D.

Il-Pulizija

vs

Marco Carabott
Raymond Bugeja

Kawza: Distrett Valletta

Illum 13 ta' Jannar, 2017

Il-Qorti,

Rat l-imputazzjonijiet migjuba kontra l-imputati **Marco Carabott** detentur tal-karta tal-identita' bin-numru207477M u **Raymond Bugeja** detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 576465M billi huma akkuzati talli:

1. Fit-2 ta' Frar 2011 ghall-habta tas-06.45am u fix-xhur ta' qabel gewwa l-cold stores tal-Pixkerija gewwa Xatt il-Barrieri l-Belt, fil-kapacita' taghhom ta' President u Segretarju tal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd naqsu milli jharsu s-Sahha u Sigurta' tal-

impjegati, kif ukoll tal-persuni kollha li jistghu jigu affetwati bix-xoghol li jkun qed isir u dan billi naqsu milli jiehu l-passi necessarji kollha sabiex jigi evitat dannu fiziku, korriment jew mewt fuq il-post tax-xoghol fejn wegga' gravi impjegat u cioe' Stephen Caruana (KI: 319677M) minn Marsaxlokk u dan ai termini tal-Artikolu 6(1) tal-Att XXVII tal-2000, Kap 424 tal-Ligijiet ta' Malta.

2. U aktar talli fl-istess zminijiet, lok u cirkostanzi u fix-xhur ta' qabel, bhala persuni li jhaddmu, u ta' kull persuna li tahdem ghal rasha, naqsu li jaghmlu, jew li jizguraw li ssir evalwazzjoni xierqa, sufficenti u sistematika tal-perikli ghas-sahha u s-sigurta' kollha li jistghu jkunu prezenti fuq il-post tax-xoghol u r-riskji li jirrizultaw li jikkoncernaw l-aspetti kollha tal-attivita' tax-xoghol. Dawn l-evalwazzjonijiet ghandhom jikkunsidraw ir-riskji ghas-sahha u s-sigurta' tal-haddiema u tal-persuni li jahdmu ghal rashom li ghalihom ikunu espost waqt ix-xoghol, inkluz dawk li jzuru l-post tax-xoghol, liema riskji jirrizultaw mix-xoghol imwettaq, jew in konnessjoni mieghu, jew mit-tmexxija tal-impriza u dan ai termini tar-Regolament 10(1) tal-A.L. 36/03.
3. Akkuzati wkoll talli fl-istess zminijiet, lok u cirkostanzi u fix-xhur ta' qabel, bhala persuni li jhaddmu naqsu li jizguraw li f'kull waqt ikun hemm persuni li jaghtu l-ewwel ghajnuna skont ma jkun adegwat u xieraq fic-cirkostanzi sabiex tkun tista' tinghata l-ewwel ghajnuna lill-impjegati taghhom jekk ikorru jew jimirdu fuq il-post tax-xoghol u dan ai termini tar-Regolament 5(1) tal-A.L. 11/02.
4. Kif ukoll talli fl-istess zminijiet, lok u cirkostanzi u fix-xhur ta' qabel, bhala persuni li jhaddmu, naqsu milli jipprovdu u jizguraw li jkun hemm, taht il-kontroll taghhom, fil-hinijiet kollha, sinjali ta'

sahha u/jew ta′ sigurta kif imiss u xierqa u f′dawk il-kazijiet kollha fejn il-periklu ma jistax jigi evitat jew adegwatament imnaqqas b′teknikalitajiet ghall-harsien kollettiv, jew b′mizuri, metodi jew proceduri li jintuzaw fl-organizzazzjoni tax-xoghol, jew fjen ir-riskji li jirrizulaw minn dawn il-perikoli ma jistghux jigu mnaqqsa adegwatament hlief permezz ta′ twahhil ta′ sinjali xierqa u dan bi ksur tar-Regolament 4(1) tal-A.L 45 tal-2002.

5. Akkuzati wkoll talli fl-istess zminijiet, lok u cirkostanzi u fix-xhur ta′ qabel, bhala persuni li jhaddmu naqsu milli jizguraw s-sahha u s-sigurta′ tal-haddiema f′kull zmien u f′kull aspett li ghandu x′jaqsam max-xoghol, jaghmlu arrangamenti xierqa ghall-ippjanar effettiv, organizazzjoni, kontroll, monituragg u rivista tal-misuri peventivi u protettivi, waqt li jikkunsidraw in-natura u d-daqs tal-impriza u jiehdu l-mizuri necessarji ghas-salvagwardja tas-sahha u s-sigurta′ fuq il-post tax-xoghol, u ghal dan il-ghan jipprevenu riskji fuq il-post tax-xoghol u jipprovdu informazzjoni u tahrig kif mehtieg u dan ai termini tar-Regolament 4(1)(2)(3) tal-A. L. 36/03.

6. Akkuzati wkoll li fl-istess data, hin, lok u cirkostanza u fix-xhur ta′ qabel, bhala persuni li jhaddmu naqsu illi wara li jikkunsidraw n-natura tal-attivitajiet tal-impriza jidentifikaw il-perikli fuq il-post tax-xoghol u jevitaw riskji ghas-sahha u s-sigurta′, jevalwaw dawn ir-riskji li ma jistghux jigu evitati u jikkontrollawhom mill-bidu u jadattaw ix-xoghol ghall-individwu. Naqsu wkoll li jevlawaw ir-riskji ghas-sahha u s-sigurta′ fost l-ohrajn ghazja tat-taghmir tax-xoghol, il-prassi u l-attivitajiet tax-xoghol, u l-ghazla u taghmir tal-postijiet tax-xoghol, kif ukoll il-kapacitajiet tal-haddiema sabiex iwettqu x-xoghol assenjat lilhom minghajr perikli u jizguraw li jsir

titjib fil-livell ta' protezzjoni moghtija lill-haddiema fejn jidhlu sahha u sigurta' u dan ai termini tar-Regolamenti 5(1)(i)(ii)(iii) u 6(1)(2) tal-A. L. 36/03.

7. Akkuzati wkoll li fl-istess data, hin, lok u cirkostanza u fix-xhur ta' qabe, kif inhu d-dmir taghhom bhala persuni li jhaddmu, naqsu li jaghtu informazzjoni li tiftiehem u relevanti lill-haddiema u lir-rapprezentanti taghhom dwar ir-riskji ghas-sahha u s-sigurta' li huma maghrufa minn min ihaddem jew li gew identifikati minn xi evalwazzjoni tar-riskju imwettqa minn, jew ghal min ihaddem, u li huwa maghruf li huma prezenti fil-post tax-xoghol in generali, kif ukoll fejn jidhol kull stazzjon tax-xoghol individwali u fejn jidhol xi tip ta' xoghol jew attivita' ta' xoghol assenjata, naqsu li jiehdu l-mizuri preventivi u protettivi mehtiega fejn jidhlu r-riskji kollha identifikati, naqsu li jaghmlu l-proceduri li ghandhom ikunu segwiti fil-kaz ta' periklu serju u imminenti prezenti fuq ix-xoghol, inkluz dwar l-evakwazzjoni tal-haddiema, u dwar arrangamenti maghmula fjen jidhlu l-ewwel ghajnuna u t-tifi tan-nar u dan ai termini tar-Regolament 12(i)(ii)(iii) tal-A.L. 36/03.
8. Akkuzati talli fl-istess zminijiet, lok u cirkostanzi naqsu li jaraw li kull parank jew 'lift' installat f'post tax-xoghol taht il-kontroll taghhom, cioe' l-font hawn fuq imsemmi, jigi ezaminat minn persuna kompetenti darba f'kull sitt xhur u jibghatu kopja ta' dan ic-certifikat lill-Awtorita' kompeteneti u dan ai termini tar-Regolament 3(2)(3) tal-avviz legali 47/1964 (Factories Hoists and Lift Regulations) (S.L. 424.05).
9. Akkuzati wkoll talli fl-istes zminijiet, lok u cirkostanzi, naqsu milli jizguraw li ssir spezzjoni fuq lift, stallat fuq il-post tax-xoghol, darba

f'kull perjodu ta' sitt xhur wara l-ewwel data minn meta jiddahhal fis-servizz u dan ai termini tal-artikolu 8(4) tal-A.L. 231/2007 (S.L. 427.63).

10. Akkuzati wkoll talli fl-istes data, hin, lok u cirkostanzi bhala l-persuni responsabbli naqsu li jibaghtu kopja ta' dan ir-rapport lill-Awtorita' mhux aktar minn 28 gurnata mid-data li fiha l-ispezzjoni preventiva jkun imissha ssir u dan ai termini tal-artikolu 9(6) tal-A.L. 231/2007 (S.L. 427.63).

11. Akkuzat ukoll talli fl-istess zminijiet, lok u cirkostanzi nqastu li taraw li kull parank jew 'lift' installat f'post tax-xoghol taht il-kontroll taghkom, jigi ezaminat minn persuna kompetenti darba f'kull sitt xhur u tibghatu kopja ta' dan ic-certifikat lil Awtorita' kompetenti u dan ai termini ta' l-artikolu 3 (2)(3) ta' l-avviz legali 47/1964 (Factories Hoists and Lifts Regulations) (S.L. 424.05).

Semghet il-provi.

Rat l-atti kollha ta' dan il-procediment u d-dokumenti esebiti.

Rat illi, fis-seduta tal-10 ta' Ottubru 2016 (*a fol.* 107), il-Qorti kkoncediet lill-Prosekuzzjoni sabiex tipprezenta n-Nota ta' Sottomissjonijiet taghha sat-30 ta' Novembru 2016 bid-difiza jkollha zmien xahar sabiex tipprezenta n-Nota responsiva taghhom.

Rat illi l-Prosekuzzjoni (il-Kummissarju tal-Pulizija kif ukoll rapprezentant ta' l-Awtorita' ghas-Sahha u Sigurta fuq il-post tax-Xoghol) pprezentat in-Nota ta' Sottomissjonijiet taghha fit-30 ta' Novembru 2016 (*a fol.* 121 *et seq.*) u minkejja li d-difiza nghatat l-opportunita' li tipprezenta Nota ta' sottomissjonijiet responsiva, din ma saritx.

Rat in-Nota ta' Osservazzjonijiet ipprezentata mill-Prosekuzzjoni tat-30 ta' Novembru 2016 (*a fol.* 121 *et seq.*)

Il-fatti specie tal-Kaz

Il-kaz sehh fit-2 ta' Frar 2011 gewwa l-istores tal-Pixkerija, f'Xatt il-Barrieri, Valletta fejn persuna waqt li kienet qeghda topera lift gewwa l-istess stores wegghet gravi u dan wara li waqghet madwar sular u nofs. Jidher li l-lift kien jintuza ghall-merkanzija. Il-prosekuzzjoni xliet lill-imputati minhabba li kienu ufficjali Tal-Koperattiva tas-Sajd u li l-incident sehh f'post fejn kien hemm *management agreement* bejn il-Ministeru tal-Affarijiet Rurali u l-Ambjent u l-istess Koperattiva.

KONSIDERAZZJONIJIET LEGALI GENERALI

Preliminari

Din hija Qorti ta' Gudikatura Kriminali. Quddiemha persuna jew persuni jigu mixlija li wettqu reati kriminali. Il-Qorti hija adita bl-imputazzjonijiet li jingiebu quddiemha u li jkunu maghmula mill-prosekuzzjoni. Hemm limitu kemm il-Qorti tista' tkun flessibbli fir-rigward tal-interpretazzjoni tal-imputazzjonijiet li jingiebu quddiemha.

Għalkemm verament li l-komparixxi li fuqha hemm l-imputazzjonijiet hija ritenuta bħala *un avviso a comparire*, l-imputazzjonijiet huma dejjem ta' indoli penali. Ir-regoli tal-procedura ma jistgħux jigu interpretati b'mod wiesa' tali li l-

parametri tal-azzjoni penali jigu spustati jew mibdula. Altrimenti d-difiza ma tkunx tista' tiddefendi ruħha kif jixraq.

Quddiem din il-Qorti jekk persuna tinstab ħatja teħel piena. Jekk ma tinstabx ħatja tigi meħlusa mill-imputazzjonijiet dedotti. Il-valutazzjoni dwar jekk persuna tkunx ħatja jew le tiddependi dejjem fuq il-provi li jingiebu quddiemha (u quddiem ebda post jew medium ieħor) u l-istess valutazzjoni hija marbuta mal-imputazzjonijiet kriminali li jkunu gew miktuba u prezentati quddiemha mill-Pulizija Ezekuttiva jew skont kif ikunu gew mizjuda jew mibdula fl-istadju opportun – u dejjem mhux aktar tard minn meta l-Prosekuzzjoni tkun iddikjarat il-provi tagħha magħluqa. Altrimenti jekk ma jkunx hekk l-akkuzatur ikun jista' jbiddel il-parametri tal-azzjoni penali skont meta jidhirlu u skont l-andament ta' dak li jkun qed iseħħ jew li jkun irrizulta matul il-kors tal-process penali.

Għalkemm hemm element ta' flessibilita' provdut minn certu gurisprudenza fir-rigward tal-procedimenti quddiem dawn il-Qrati ta' gurisdizzjoni limitata, din il-flessibilita' trid tkun tali li ma tkunx ta' pregudizzju għall-proceduri penali u għad-drittijiet tad-difiza.

Is-setgħat ta' din il-Qorti u r-rimedji li din il-Qorti tista' tagħti f'kull kaz huma limitati u ristretti għal dawk li huma previsti mill-Ligi u fil-Ligi. Din il-Qorti ma għandiex is-setgħa, ossia *carte blanche* li tiddeciedi kif trid u tipprovdi kull rimedju li jidħlilha f'moħħa jew li trid jew li tkun tixtieq tagħti. Il-provvedimenti tagħha huma limitati għal dawk provduti fil-Kodici Kriminali.

Din il-Qorti ma tistax tieħu post jew tissostitwixxi l-Qorti Civili kompetenti jew tagħti rimedji ta' natura civili li ma humiex prevvisti mill-Kodici Kriminali bħala li jistgħu jigu emanati minn Qorti ta' Gudikatura Kriminali.

F'kull kaz pero, stante li din hija Qorti ta' Gudikatura Kriminali hija marbuta bit-termini tal-imputazzjoni skont kif spjegat aktar 'il fuq. Aktar minn hekk quddiemha huwa dmir tal-Prosekuzzjoni li tipprova l-kaz tagħha skont kif proferit fl-imputazzjoni kontestata sal-grad ta' konvinciment morali u sufficjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raguni. Mill-banda l-oħra jekk id-difiza tagħzel li tressaq xi provi jew sottomissjonijiet kif sar f'dan il-kaz, huwa bizzejjed għad-difiza li tikkonvinci lil Qorti bit-tezi tagħha fuq bazi ta' konvinciment morali li jistrieħ fuq bilanc ta' probabbilita u f'kaz li dan iseħħ, u l-Qorti ma tħossiex moralment konvinta li l-Prosekuzzjoni laħqet il-grad ta' prova rikjesta minnha, allura l-Qorti trid tillibera lill-imputat.

Dawn huwa principji kardinali li jsawru l-procediment penali Malti. Jogħgbuna jew ma jogħgbuniex, dawn huma wħud mir-regoli bazilari li jistrieħ fuqhom il-procediment penali Malti.

Biss din il-Qorti ma tistax tieqaf hawnhekk. Hija marbuta li tiggudika dan il-kaz skont l-akkuza li giet magħmula mill-Prosekuzzjoni kontra l-imputat u ma tistax tbiddel hi bis-setgħa tagħha stess il-parametri tal-kawza intrapriza mill-Prosekuzzjoni u tiddeciedi kif jiftlilha jew tmur lil hinn mill-imputazzjonijiet prezentati lilha mill-Prosekuzzjoni.

Oneru tal-Prosekuzzjoni

Huwa l-oneru tal-Prosekuzzjoni li tressaq l-ahjar provi sabiex tikkonvinci lill-Qorti li l-akkuzi addebitati lill-imputat huma veri u dan ghaliex kif jghid il-Manzini fil-ktieb tieghu **Diritto Penale** Vol. III Kap IV pagna 234, Edizione 1890:-

> *"Il cosi` detto onero della prova, cioe` il carico di fornire, spetta a chi accusa – onus probandi incumbit qui osservit".*

Huwa minnu, li jekk il-Qorti hija rinfaccjata b'zewg verzjonijiet konfliggenti, ghandha tillibera, stante li tali konflitt ghandu jmur a beneficcju tal-imputat. Pero' huwa veru wkoll kif gie deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-dsatax (19) ta' Mejju, 1997 fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija vs Graham Charles Ducker**:

> *"It is true that conflicting evidence per se does not necessarily mean that whoever has to judge may not come to a conclusion of guilt. Whoever has to judge may, after consideration of all circumstances of the case, dismiss one version and accept as true the opposing one".*

Il-Prosekuzzjoni trid tipprova l-kaz taghha lil hinn minn kull dubju ragjonevoli, waqt li d-difiza trid tipprova d-difiza taghha fuq bazi ta' probabilita'.

Huwa principju baziku prattikat mill-Qrati taghna fil-procediment kriminali, li sabiex l-akkuzat jigi misjub hati l-akkuzi migjuba fil-konfront tieghu dawn ghandhom jigu pruvati oltre kull dubju dettat mir-raguni.

F'dan ir-rigward issir referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-5 ta' Dicembru, 1997 fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija v Peter Ebejer**, fejn il-Qorti fakkret li l-grad ta' prova li trid tilhaq il-Prosekuzzjoni hu dak il-grad li ma jhalli ebda dubju dettat mir-raguni u mhux xi grad ta' prova li ma jhalli ebda ombra ta' dubju. Id-dubji ombra ma jistghux jitqiesu bhala dubji dettati mir-raguni. Fi kliem iehor, dak li l-gudikant irid jasal ghalih hu, li wara li jqis ic-cirkostanzi u l-provi kollha, u b'applikazzjoni tal-buon sens tieghu, ikun moralment konvint minn dak il-fatt li trid tipprova l-Prosekuzzjoni.

Fil-fatt dik il-Qorti ccitat l-ispjegazzjoni moghtija minn Lord Denning fil-kaz **Miller v Minister of Pension** - 1974 - ALL Er 372 tal-espressjoni '*proof beyond a reasonable doubt.*'

> *"Proof beyond a reasonable doubt does not mean proof beyond the shadow of a doubt. The law would fail to protect the community if it admitted fanciful possibilities to deflect the course of justice. If the evidence is so strong against a man as to leave only a remote possibility in his favour, which can be dismissed with the sentence 'of course it is possible but not in the least probable', the case is proved beyond reasonable doubt, but nothing shall of that will suffice."*

Din il-Qorti taghmel ukoll referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fid-9 ta' Settembru 2002 fil-kawza fl-ismijiet Il-**Pulizija v Martin Mark Ciappara** fejn spjegat x'jigri meta gudikant ikun rinfaccjat b'zewg verzjonijiet konfliggenti u cioe' jistghu jigru zewg affarijiet u cioe jew il-gudikant ikun tal-fehma li l-

kaz tal-Prosekuzzjoni ma jkunx gie sodisfacentement ippruvat, u allura l-Qorti ghandha tillibera, jew jekk ikun moralment konvint li l-verzjoni korretta hija wahda u mhux l-ohra, jimxi fuq dik il-verzjoni li jaccetta u jekk dik il-verzjoni tkun timporta l-htija tal-imputat jew akkuzat, allura jiddikjara tali htija u jghaddi ghal piena jew ghal xi provvediment iehor.

Apprezzament tal-provi fl-assjem:

Il-Qorti tissottolinea li huwa ben risaput li l-apprezzament tal-provi ghandu jsir mhux biss b'mod spezzettat u individwali izda l-provi ghandhom jigu analizzati flimkien fl-assjem taghhom sabiex wiehed jara x'inferenzi jew interpretazzjoni ragjonevoli u legali jista' jaghti lil dawk il-provi hekk interpretati. Ma tistax tinstab htija jew nuqqas ta' htija semplicement fuq analizi individwali jew separata tal-provi. Dawn ghandhom jigu kkunsidrati kemm individwalment kif ukoll komplessivament. Dan hu appuntu l-ezercizzju li sejra taghmel din il- Qorti, u cioe' li tezamina bir-reqqa kollha l-provi prodotti f'dan il-kaz.

XHIEDA

F'dan il-process xehdu sitt (6) xiehda:

PC1253 Frederick Brincat (affidavit) *a fol.*18, Stephen Caruana *a fol.* 24 *et. seq.*, Kevin Gauci *a fol.* 34 *et. seq.*, Martin Mizzi *a fol.* 74 *et. seq.*, Michael Grech *a fol.* 81 *et. seq.*, Joseph Zahra *a fol.* 91 *et. seq.*, Raymond Bugeja *a fol.* 98 *et. seq.*, u Raymond Bugeja *a fol.* 109 *et. seq.*

L-ATT DWAR SOĊJETAJIET KOPERATIVI (KAP 442)

Il-Qorti rat l-Att dwar Socjetajiet Koperativi, l-Kap 442 tal-Ligijiet ta' Malta ghaliex dak li jipprovdi dan l-Att ghandu importanza partikolari biex ikun deciz dan il-kaz stante li qieghed ikun sostnut li l-imputati kienu l-President u s-Segretarju tal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd meta sehh l-incident.

F'artikolu 2 tal-Att hemm deskrit ir-rwol tal-''*manager*'' ta' Koperattiva li huwa uffiċjal maħtur mill-kumitat ta' tmexxija ta' soċjetà biex ikun responsabbli għat-tmexxija esekuttiva u l-amministrazzjoni ta' soċjetà skont id-direzzjoni tal-politika ġenerali stabbilita minn dak il-kumitat ta' tmexxija.

Meta l-Att jitkellem dwar il-Bord li jirregola l-Koperattivi f'Artikolu 10 hemm provdut li *"Il-Bord għandu jżomm jew jara li jinżamm fl-uffiċċju tiegħu Reġistru tas-Soċjetajiet Koperativi. Il-Bord għandu wkoll iżomm dawk ir-reġistri l-oħra, statistika jew dokumentazzjoni oħra fuq soċjetajiet li jista' jqis li għandu jżomm minn żmien għal żmien."*

Dwar r-rappreżentanza legali u ġuridika ta' soċjetà Artikolu 63 jghid li *"għandha tkun speċifikata b'mod ċar fl-istatut tagħha; soċjetà li ma tispeċifikax b'mod ċar, fl-istatut tagħha, fejn tkun tinsab irrappreżentanza tagħha legali u ġuridika m'għandhiex tiġi reġistrata."*

L-Att dwar Socjetajiet Koperativi jiddeskrievi d-dmirijiet tal-Ufficjali tal-Koperattiva:

Artikolu 78 jipprovdi:

(1) Kull soċjetà jkollha President u Viċi-President, eletti mill-kumitat ta' tmexxija minn fost il-membri tagħha.

(2) Il-kumitat ta' tmexxija għandu jeleġġi wkoll segretarju u teżorier minn fost il-membri tiegħu:

Iżda meta kumitat ta' tmexxija jaħtar persuna bħala full time manager, kull wieħed mid-dmirijiet ta' segretarju jew ta' teżorier jista' jiġi delegat lil dak il-manager, bla ħsara għas-sorveljanza ġenerali tal-kumitat ta' tmexxija.

(3) Il-karigi ta' segretarju u ta' teżorier jistgħu jinżammu mill-istess persuna.

Ir-responsabilta' tal-President u s-Segretarju jinsabu elenkati f'Artikolu 79 u 80 rispettivament:

79. *(1) Il-President għandu jippresjedi fil-laqgħat ġenerali kollha u fil-laqgħat kollha tal-kumitat ta' tmexxija. Fin-nuqqas tal-President il-funzjonijiet tiegħu jitwettqu mill-Viċi-President, u fin-nuqqas kemm tal-President kemm tal-Viċi-President f'xi*

laqgħa, minn xi persuna oħra li tiġi eletta mill-maġġoranza ta' dawk preżenti f'dik il-laqgħa.

(2) Il-President ikun responsabbli għat-tmexxija sew u bl-ordni ta' kull laqgħa ġenerali u ta' kull laqgħa tal-kumitat ta' tmexxija, u jkollu d-drittijiet lilu mogħtija bl-istatut.

80. *Id-dmirijiet tas-segretarju għandhom jinkludu d-dmir:*
(a) li jżomm, b'mod korrett u aġġornat ir-records, il-karti u r-reġistri kollha tas-soċjetà;
(b) li jżomm inventarju tal-proprjetà li tappartjeni lis-soċjetà;
(ċ) li jieħu ħsieb il-korrispondenza kollha f'isem il-kumitat ta' tmexxija;
(d) li jssejjaħ u jattendi l-laqgħat ġenerali u l-laqgħat tal-kumitat ta' tmexxija u li jirreġistra l-proċedimenti ta' dawk il-laqgħat fil-ktieb tal-minuti; u
(e) li jieħu ħsieb ix-xogħol ordinarju tal-attivitajiet tas-soċjetà, u li jaqdi d-dmirijiet kollha mogħtija lilu mill-kumitat.

L-Att dwar Socjetajiet Koperativi jelenka d-dmirijiet tal-*manager* f'Koperattiva.

82. *Il-manager ikollu dawk id-dmirijiet li jistgħu jiġu speċifikati fl-istatut tas-soċjetà jew fl-ittra tal-ħatra tiegħu. Huwa għandu jwettaq dmirijietu taħt is-sorveljanza ġenerali u d-direttivi ta' politka tal-kumitat ta' tmexxija. Dawk id-dmirijiet jistgħu jinkludu:*

(a) it-tmexxija tal-kummerċ u l-proprjetà tas-soċjetà;
(b) l-attendenza f'laqgħat tas-soċjetà u tal-kumitati ta' tmexxija kif jista' jkun meħtieġ mill-kumitati minn żmien għal żmien;
(ċ) it-twettiq ta' kull struzzjoni raġonevoli u leġittima tal-kumitat ta' tmexxija.

IL-PROVI

Il-Qorti fliet il-provi prezentati quddiemha u sabet dawn in-nuqqasijiet:

- Fil-waqt li l-kaz sehh fit-2 ta' Frar 2011 l-imputati ngabu l-Qorti f'Gunju 2015.
- Ir-ritratti li ttiehdu dakinhar tal-incident mill-pulizija ma kienux esebiti u dan ghaliex kienu lahqu thassru mis-sistema (*a fol.* 18).
- Is-Surgent PS1417 Stephen Tarpey li mar fuq il-post u li hejja r-rapport dwar l-incident ma ngabx bhala xhud f'dawn il-proceduri la *viva voce* u lanqas permezz ta' affidavit (*a fol.* 18).
- Ma kienx esebit ir-rapport tal-PIRS li thejja dwar l-incident. F'dawn il-proceduri hemm biss l-affidavit ta' PC1253 Frederick Brincat (*a fol.* 18).
- Ma ngabitx prova li turi li Steve Caruana l-*parte civile* kien impjegat mal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd, liema prova setghet issir b'rapprezentant tal-ETC illum Jobplus.
- Ma ngabitx prova minghand il-Bord tal-Koperattivi tal-ezistenza tal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd u min kienu l-

ufficjali taghha. Id-dokument esebit mir-rapprezentat tal-Awtorita' ghas-Sigurta' u s-Sahha fuq il-Post tax-xoghol Kevin Gauci (*a fol.* 64) ma kienx ikkonfermat bil-gurament f'dawn il-proceduri minn Rapprezentant tal-Bord tal-Koperattivi. Lanqas kien ikkonfermat bil-gurament l-iStatut tal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd (*a fol.* 66), liema statut ma jindikax kif jitlob l-Att tal-Koperattivi min ghandu r-responsabilta' guridika tal-Koperattiva.

- Il-Manager tal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd Joe Zahra ingab biss bhala xhud (*a fol.* 91 *et. seq.*)f'dawn il-proceduri meta l-Att dwar il-Koperattivi jaghbih b'certu responsabilta' kif ukoll l-Istatut tal-Koperattiva (liema statut ma kienx konfermat bil-gurament waqt dawn il-proceduri.). L-Istatut jghid li meta l-Kumitat tat-Tmexxija tal-Koperattiva jahtar manager dan ikun "*responsabbli fit-tmexxija ta' kuljum tan-negozju ta' l-Ghaqda skond id-direttivi generali mghotija lili mill-Kumitat u jissorvelja x-xoghol ta' l-impjegati*" (*a fol.* 70). Il-*parte civile* Stephen Caruana (*a fol.* 32) xehed li Raymond Bugeja u Marco Carabott qatt ma tawh struzzjonijiet dwar xoghol u kien jithallas minn Joe Zahra.
- Ma ngabitx ix-xiehda tas-*Senior Fisheries Production Officer* Francis Caruana li kien prezenti dakinnhar (*a fol.* 18) tal-incident li ta dettalji important lis-Surgent PS1417 Stephen Tarpey dwar bini kkundannat fil-Pixkerija u l-lift li kien qieghed jintuza fil-hin tal-incident.
- Ma ngabitx prova dwar min kien responsabbli ghal-lift inkwistjoni. Mill-*Management Agreement* (*a fol.* 111) bejn il-

Koperattiva u s-Segretarju Peramaneti tal-Ministeru inkarigat mis-Sajd iffirmat fit-12 ta' Ottubru 2005 hemm imnizzel l-area li taghha kienu responsabbli l-Koperattiva (*a fol.* 115 *et. seq.*)u inventarju tal-oggetti li hemm f'dik l-area, fejn fost l-ohrajn hemm imnizzel id-*dish washer*, tliet lamp kbar fondi ghal *flood lighting* u l-*handwasher* izda m'hemmx imnizzel l-lift (*a fol.*118).

KONSIDERAZZJONIJIET LEGALI DWAR L-AKKUZI

(i) Il-Kuncett ta' Negligenza

Fid-dottrina u l-gurisprudenza kontinentali jezistu zewg teoriji partikolari dwar il-kuncett ta' negligenza: it-teorija hekk imsejha oggettiva u dik suggettiva. It-test ghat-teorija oggettiva mhux wiehed li hu immirat biex jistabilixxi jekk il-persuna ipprevedietx jew setghetx tipprevedi dak l-incident fil-*fatti specie* partikolari tal-kaz izda jekk l-agir ta' dik il-persuna jaqax taht l-obbligu ragjonevoli ta' attenzjoni li kull persuna fis-socjeta` hija prezunta li ghandu jkollha f'cirkostanza partikolari. Min-naha l-ohra t-teorija suggettiva tenfasizza li wiehed jista' jitkellem fuq agir negligenti jekk ikun hemm nuqqas f'li wiehed ikun *alert* jew vigilanti bil-limitazzjonijiet tieghu personali f'dak il-kaz partikolari.

Il-Kodici Kriminali taghna fl-artikoli 225,[1] 226[2] u 328[3] jitkellem fuq *"nuqqas ta' hsieb, traskuragni, nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni tieghu u nuqqas ta' tharis ta' regolamenti"*. Ma tezisti l-ebda spjegazzjoni tat-termini *"nuqqas ta' hsieb u traskuragni"*; madanakollu dawn generalment huma mehudin li jfissru bhala nuqqas ta' attenzjoni u ta' tehid ta' prekawzjonijiet li kienu mistennija f'cirkostanzi partikolari. Fir-rigward tat-termini *"nuqqas ta' hila fl-arti u professjoni tieghu"* u *"nuqqas ta' tharis ta' regolamenti"*, l-implikazzjoni ta' dawn il-frazijiet huma pjuttost cari u ma jhallu lok tal-ebda

[1] Artikolu 225: *"Kull min, b'nuqqas ta' hsieb, bi traskuragni, jew b'nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni tieghu, jew b'nuqqas ta' tharis ta' regolamenti, jikkaguna l-mewt ta' xi hadd, jehel, meta jinsab hati, il-piena ta' prigunerija ghal zmien mhux izjed minn erba' snin jew multa mhux izjed minn hdax-il elf sitt mija u sitta u erbghin euro u sebgha u tmenin centezmu (11,646.87)."*

[2] L-Artikolu 226 jirreferi ghall-offizi li ma jwasslux ghall-mewt izda jarrekaw biss hsara gravi jew hafifa fuq il-persuna ta' l-individwu: *"Jekk minhabba l-fatti imsemmijin fl-ahhar artikolu qabel dan issir offiza fuq il-persuna, l-akkuzat, meta jinsab hati, jehel - (a) jekk l-offiza tkun gravi u ggib il-konsegwenzi msemmijin fl-artikolu 218, il-piena ta' prigunerija ghal zmien mhux izjed minn sena jew multa mhux izjed minn erbat elef sitt mija u tmienja u hamsin ewro u hamsa u sebghin ewro centezmi (€4658.75); (b) jekk l-offiza tkun gravi minghajr il-konsegwenzi msemmijin fl-artikolu 218, il-piena ta' prigunerija ghal zmien mhux izjed minn sitt xhur jew multa mhux izjed minn elfejn tlett mija u disgha u ghoxrin ewro u sebgha u tletin ewro centezmi (€2329.37); (c) jekk l-offiza tkun hafifa, il-pieni stabbiliti ghall-kontravvenzjonijiet. (2) Fil-kazijiet imsemmijin fis-subartikolu (1)(c), il-procediment jista' jittiehed biss fuq kwerela tal-parti offiza.*

[3] L-artikolu 328 jaqra: *"Kull min, b'nuqqas ta' hsieb, bi traskuragni jew b'nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni tieghu, jew b'nuqqas ta' tharis ta' regolamenti, jikkaguna hruq, jew jaghmel xi hsara jew ihassar jew jgharraq xi haga, kif imsemmi f'dan is-sub-titolu, jehel, meta jinsab hati - (a) jekk minhabba f'hekk tigri l-mewt ta' persuna, il-piena stabbilita fl-artikolu 225; (b) jekk minhabba f'hekk xi hadd ibati offiza gravi fuq il- persuna, li tkun iggib il-konsegwenzi msemmijin fl-artikolu 218, il-piena ta' prigunerija ghal zmien mhux izjed minn sitt xhur jew multa mhux izjed minn elfejn tliet mija u disgha u ghoxrin euro u sebgha u tletin centezmu (2,329.37); (c) jekk minhabba f'hekk xi hadd ibati offiza gravi minghajr il-konsegwenzi hawn fuq imsemmija, il-piena ta' prigunerija ghal zmien mhux izjed minn tliet xhur jew multa mhux izjed minn elf mija u erbgha u sittin euro u disgha u sittin centezmu (1,164.69); (d) f'kull kaz iehor, il-piena ta' prigunerija ghal mhux izjed minn tliet xhur jew il-multa jew il-pieni tal-kontravvenzjonijiet: Izda fil-kazijiet imsemmijin fil-paragrafu (d), hlief meta l-hsara tkun kagunata fi proprjetà pubblika, jistghu jittiehdu procedimenti biss bil-kwerela tal-parti offiza."*

interpretazzjoni. Sakemm l-agir negligenti ma jinkwadrax ruhu taht xi wahda mill-parametri stabbiliti minn dawn l-artikoli tal-ligi, persuna ma tkunx tista` tigi misjuba hatja ta' negligenza ghal dak li ghandu x'jaqsam mal-azzjoni kriminali. Inoltre tali agir negligenti jrid ikun per forza wassal sabiex giet arrekata hsara lill-persuna jew inkella xi proprjeta`. Dan ghaliex fl-artikoli 225, 226 u l-artikolu 328, il-hsara lill-persuna jew lill-proprjeta` hija indikata bhala wahda mill-elementi kostituttivi tar-reat.

Il-Kodici taghna huwa ibbazat fuq il-Kodici Taljan tal-1889. Fil-kummentarju tad-disposizzjonijiet relattivi ghal negligenza ta' dan il-Kodici, awturi Taljani dejjem qiesu li ghandu jigi applikat it-test suggettiv.[4] Jekk wiehed iqis it-termini uzati fil-ligi taghna u cioe` *"nuqqas ta' hsieb u traskuragni"*, wiehed jista' jinnota li dawn huma termini li qeghdin jirreferu direttament ghall-attitudni soggettiva ta' min ikun hati tar-reat. Huwa necessarju ghalhekk li wiehed jindika jekk ic-cirkostanzi partikolari tal-kaz kinux jippermettu lill-persuna involuta li tintebah bil-konsegwenzi tal-agir taghha.

Il-gurista Sir Anthony Mamo, fin-Noti tieghu, jispjega illi ghalkemm il-frazijiet *"nuqqas ta' hsieb"* u *"traskuragni"* mhumiex moghtija definizzjoni mil-ligi pero jkompli jghid li *"it is clear that by them the law means generally the absence of such care and precautions as it was the duty of the defendant to take in the circumstances"*[5].

Il-Professur Mamo jkompli jsostni li, *"the essence of negligence is made to consist in the "<u>possibility of foreseeing</u>" the event which has not been*

[4] Ara Impallomeni, Vol III, pg 1662
[5] *Lectures in Criminal Law*, Vol 1, pg 69

foreseen"[6]. Sabiex jenforza t-tezi tieghu, Mamo jaghmel referenza ghat-taghlim ta' Francesco Carrara, u jikkwotah kif segwenti – *"Il non aver previsto la conseguenza offensiva sconfina la colpa dal dolo. Il non averla potuto prevedere, sconfine il caso dalla colpa"*[7].

Antolisei, fil-ktieb tieghu *Manuale di Diritto Penale (Parte Generale)*, jaghmel ukoll referenza ghal Carrara, u jghid hekk:

> *"Secondo la dottrina tradizionale che vanta origini antichissime e in questi ultimo tempi torna a prevalere, la colpa consiste nella prevedibilita' del risultato non voluto. Scrisse il Carrara: La colpa si definisce la volontaria omissione di diligenza nel calcolare le conseguenze possibili e prevedibili del proprio fatto. Dicesi conseguenza prevedibile, perche' l'essenza della colpa sta nella prevedibilita'".*[8]

Din hija t-tezi li dejjem giet accettata mill-Qrati taghna. Fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Richard Grech***[9] gie deciz li jekk il-prudenza tikkonsisti filli persuna taghmel dak li hu ragjonevolment mistenni minnha sabiex tipprevjeni l-konsegwenzi dannuzi ta' ghemilha, l-imprudenza tikkonsisti filli wiehed jaghmel avventatament dawk l-affarijiet li hu messu ppreveda li setghu jikkagunaw hsara. It-traskuragni, mill-banda l-ohra, timplika certa non-kuranza, certu abbandun kemm intellettiv kif ukoll materjali. Fiz-zewg kazijiet, pero', il-hsara tkun prevedibbli, ghalkemm mhux prevista: kieku kienet ukoll prevista,

[6] ibid, pg 67 (sottolinear fit-test originali)
[7] ibid, pg 68 (sottolinear fit-test originali)
[8] Antolisei, *Manuale di Diritto Penale (Parte Generale)* (Giuffre', 1997, 14 ed) 364
[9] *Pulizija vs Richard Grech* (Appell Kriminali, 21/03/1996, De Gaetano)

wiehed ikun qieghed fil-kamp doluz b'applikazzjoni tad-dottrina tal-intenzjoni pozittiva indiretta.

Fl-istess sentenza gie ritenut dak li kien diga ntqal fis-sentenza ***Il-Pulizija vs Perit Louis Portelli***[10], fejn saret ukoll, fost l-ohrajn, referenza ghal Giorgi:

> *"Hu mehtieg ghall-kostituzzjoni tar-reat involontarju skond l-art. 239 [illum 225] tal-Kodici Penali illi tirrikorri kondotta volontarja negligenti – konsistenti generikament f'nuqqas ta' hsieb ("imprudenza"), traskuragni ("negligenza"), jew nuqqas ta' hila ("imperizia") fl-arti jew professjoni jew konsistenti specifikatament f'nuqqas ta' tharis tar-regolamenti – li tkun segwita b'ness ta' kawzalita' minn event dannuz involontarju.*
>
> *Ghandu jigi premess illi, ghall-accertament tal-htija minhabba f'kondotta negligenti, ghandu jsir il-konfront tal-kondotta effettivament adoperata ma' dik ta' persuna li s-sapjenza rumana identifikat mal-"bonus pater familias", dik il-kondotta, cioe, illi fil-kaz konkret kienet tigi wzata minn persuna ta' intelligenza, diligenza u sensibilita' normali: kriterju li filwaqt li jservi ta' gwida oggettiva ghall-gudikant, ihallih fl-istess hin liberu li jivvaluta d-diligenza tal-kaz konkret. "La diligenza del buon padre di famiglia costituisce un criterio abbastanza indeterminato per lasciare al giudice gran liberta' di valutazione." (Giorgi, Teoria delle Obbligazioni, II, 27, p. 46)"*

[10] *Pulizija vs Perit Louis Portelli* (Qorti Kriminali, 04/02/1961, Kollez XLV.iv.870, Flores)

Issa meta qieset kollox, din il-Qorti se taghmel apprezzament ta' fatt u tasal ghall-konkluzjoni skont ic-cirkostanzi kollha migbura fil-process.

Responsabbilta vikarja

Illi s-subartikolu (2) ta' l-artikolu 360 tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta jipprovdi li:

> *"Ic-citazzjoni ghandha ssemmi car il-persuna mharrka, u ghandu jkun fiha, fil-qosor, il-fatti ta' l-akkuza, bil-partikularitajiet ta' zmien u ta' lok li jkunu jinhtiegu jew li jkunu jistghu jinghataw. Ghandu jkun fiha wkoll it-twissija li, jekk il-persuna mharrka tonqos li tidher, hija tigi arrestata b'mandat tal-qorti u mressqa quddiem l-istess qorti fil-jum li jkun imsemmi fil-mandat."*

Illi minn qari akkurat tat-tahrika mahruga fil-konfront ta'l-imputati jirrizulta illi l-partikolarijiet taghhom gew indikati korrettament sabiex b'hekk ma hemm l-ebda dubbju dwar l-identita taghhom. Lanqas ma hemm dubbju dwar in-natura tar-reat jew reati li jinsabu akkuzati bihom fl-imsemmija tahrika. Jirrizulta izda illi dawn ir-reati gew addebitati lilhom bhala rapprezentanti ta' korp guridiku billi ma kenux huma fizikament li allegatament wasslu ghall-event dannuz mertu tal-kaz, fejn allura hemm imfisser fl-ewwel akkuza bhal fatt illi il-vesti li fiha qed jigu imharrka huwa bhala persuni responsabbli bhala President u Segretarju tal-Koperattiva Nazzjonali tas-Sajd ghal Pixkerija gewwa Xatt il-Barrieri l-Belt Valletta.

Illi dwar ir-responsabbilta vikarja jitkellem l-artikolu 13 tal-Kapitolu 249 tal-Ligijiet ta' Malta li jiddisponi:

> **"Meta xi reat taħt jew kontra xi disposizzjoni li tinsab f'xi Att, li jkun għadda sew qabel jew wara dan l-Att, isir minn korp jew għaqda ta' persuni, sew jekk tkun persuna ġuridika jew le, kull persuna li, fil-ħin tal-egħmil tar-reat, kienet direttur, manager, segretarju jew uffiċjal ieħor simili tal-korp jew għaqda, jew kienet tidher li qed taġixxi f'dik il-kariga, tkun ħatja ta' dak ir-reat kemm il-darba ma tippruvax li r-reat ikun sar mingħajr it-tagħrif tagħha u li tkun eżerċitat id-diliġenza kollha xierqa biex tevita l-egħmil tar-reat."**

Dan ifisser allura illi ir-responsabbilta' kriminali hija wahda personali u mhux wahda rapprezentattiva jew nomine kif inhi fil-kamp civili. Ghalhekk ma hemmx ghalfejn li l-imputati jigu iccitati fil-vesti ta' direttur jew in rapprezentanza ta' xi socjeta' kummercjali. Bizzejjed li jigi citat b' mod car ghal dak li jirrigwarda l-konnotati taghhom personali w li mill-korp tal-akkuza jkun jidher car li qed jigu mharrka jew akkuzati minnhabba r-responsabbilta' vikarja taghhom bhala ufficjali/diretturi tal-korp. Dak li irid jirrizulta mill-provi, izda hu li fil-fatt huma kienu id-diretturi, jew ufficjali tal-korp li tiggestixxi l-post fejn ikun sar ir-reat u li huma allura qed jigu akkuzati ghal din ir-raguni.

Kif gie ritenut minn din il-Qorti diversament preseduta (Onor. Prim' Imhallef Emeritus Dr. V. De Gaetano) fl-Appell Kriminali "**Il-Pulizija vs. Joseph Bonnici** [26.5.1995]:-

"Meta persuna tigi biex twiegeb ghar-reat kommess minn ghaqda jew korp ta' persuni in forza ta' l-artikolu 322 tal-Kodici tal-Ligijiet tal-Pulizija jew in forza ta' l-artikolu 13 ta' l-Att dwar l-Interpretazzjoni [Kap.249], it-tahrika ghandha tohrog kontra d-direttur, manager, ecc. f' ismu personalment, fis-sens li hu personalment irid iwiegeb ghall-akkuza, u f' kaz ta' sejbien ta' htija u imposizzjoni ta' piena, tali piena, sia jekk pekunjarja sia jekk restrittiva tal-liberta' personali, tigi inflitta fuqu u tigi skontata minnu."

<u>Izda</u>:

"….meta l-prosekuzzjoni tkun qed tipotizza, kontra tali direttur, manager jew segretarju, reat kommess minn ghaqda jew korp, u li ghalih hu jrid iwiegeb personalment, ***<u>fl-imputazzjoni jew fl-akkuza</u>*** *– mhux fl-isem tal-imputat jew akkuzat, cioe' mhux fl-okkju tal-kawza –* ***<u>ghandu jkun hemm xi indikazzjoni li hu qed jigi imsejjah biex iwiegeb ghal reat kommess mill-korp jew ghaqda: cioe' ghandu jkun hemm xi indikazzjoni li hu qed jigi mharrek jew akkuzat minhabba r-responsabilta' vikarja tieghu</u>****. Jekk mhux ghal xi haga ohra, tali indkazzjoni hi mehtiega sabiex l-imputat jew l-akkuzat ikun jista' jipprepara d-difiza tieghu.*[11]"

Stabbiliti dawn il-principji ta' dritt in konnessjoni mar-responsabbilta vikarja li jista' ghandhom l-imputati ghall-akkuzi dedotti fil-konfront taghhom, jibqa ghalhekk biex jigi determinat jekk giex ippruvat illi fil-vesti taghhom kif indikat fl-akkuza huma

---

[11] App. Inf. Il-Pulizija vs Patrick Vella – deciza 31/08/2006

jistghux jinzammu responsabbli ghall-incident li sehh gewwa il-Pixkerija gewwa Xatt il-Barrieri l-Belt Valletta b'xi att ta' kommissjoni jew ommissjoni.

Ma jistax jinghad illi hemm provi sufficjenti in atti lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raguni illi hemm xi ness bejn il-persuni ta' l-imputati jew xi wiehed minnhom u l-event dannuz mertu ta' dan l-kaz. Dan ghaliex ma hemm xejn x'jindika illi l-imputati jew min minnhom kien reponsabbli ghall-lift, ma' min kien impjegat il-*parte civile*, min tah l-ordni sabiex isir ix-xoghol li wassal ghall-incident u min ghandu it-tmexxija tal-parti fejn sehh l-incident fil-Pixkerija. L-uniku prova li hemm fl-atti hija l-fatt li sehh l-incident, il-mod kif kien armat il-lift u allura dak li seta wassal ghal dan is-sinistru fejn haddiem sfortunatament wegga' fuq il-post tax-xoghol.

Il-grad tal-prova milhuqa mill-prosekuzzjoni allura ma hijiex sufficjenti fil-kamp penali biex twassal ghal kundanna ta'l-imputati jew ta' xi wiehed minnhom billi ma jirrizultax b'mod car li xi hadd minnhom kien responsabbli ghal dan is-sinistru.

DECIDE:

Ghal dawn il-motivi:

Tiddeciedi billi ma ssibx lill-imputati hatja tal-imputazzjonijiet migjuba kontra taghhom u minnhom tilliberhom.

Dr. Joseph Mifsud
Magistrat